

Abonnement pour un an

350 piastres

Edition spéciale. 500 ptrs .

Adresse :

"Idjtihad," Constantinople

Téléph . st . 865

XXII ème ANNÉE

1927. 1 Juillet No 231

الاجتهاد

IDJTIHAD

علمی ، ادبی ، اقتصادی ، صحفی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]

تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون

۳۱ ، اعلا کاغذلیسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتہاد ثہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی ایکنجی سنہ

نومرو ۲۳۱ - ۱ تموز ۱۹۲۷

عقل سلیم

صحت ۱۶۱ - دین ابدی سیادتک بیر لشمه سنک کرک
حکمدارلر کرک اقوام ایچره نه قادار مشوم اولمیشی
هقنمه .

بو دنیانک حکمدارلری ، الوهیتی مملکتلرینک
اداره سنه تشریک ایدرک و نفوذ و قوتلری الیه دن آلدقلری
تصدیق ایدرک ، کندیلرینه یر یوزنده الهک نماینده لری ،
قام مقاملری ، ظل الله فی العالم سوسی و یره رک ، رجال دینی ،
ایسترایسته مز کندیلرینه رقیبلر و خداوندلر قیلمشلردر .
شوخالده ، رهبانک حکمدارلره ، سماوی حکمدار مطلق
توققی اکثریا حس ایتدیرمه لری موجب حیرتیدر ؟
الهیوت قدرت و شوکتک ، ایمانی المنشاء و روحانی قدرت
و شوکت سرفرو ایتیه مجبور اولدییغی ، رهبان ، جسمانی
حکمدارلره بر جوق دفعه لر بیلدیرمه مشلمیدر ؟ باخصوص
تبعه لرندن طلب ایتدیگرلری شیده متفق اولمادیقیری وقت ،
ایکی افندی یه بری جسمانی دیکری روحانی اولار قایکی
حکمداره خدمت ایتک قادار کوچ برشی یوقدر .

دینک پولیتیکه ابله مشارکتی ، بالضروره ، حکومتلره
بر قانون مضاعف ، [ایکی محکمه ، ایکی عدلیه ، ایکی
حقوق تأسیساتی ، نظامیه و شرعیه نامیله ایکی نوع تشریع]
ادخال ایتدی . روحانیلری طرفندن تفسیر اولونان
قانون الهی [شریعت الهیه] ، اکثریا حکمدارک قانونه
ویا حکومتک منفعته مخالف بولوندی . حکمدارلر
صاحب منات اولدوقلری و تبعه لرینک محبتدن امین
بولوندقلری وقت ، الهک قانونی ، بعضیاً ، جسمانی
حکمدارک معقول نیاتنه التحاق ایتیه مجبور اولدی .
فقط اکثریا مقتدائیت الهیه نک [تعبیر مأوسله
الهک حکم و نفوذینک] یعنی رهبان منفعتنک اوکنده ،
حکمدارک مقتدائیتی ، رجوع ایتیه مجبور اولمشدر . [*]

[۵] زنبیلی علی افندی نک فاتح سلطان عمده تحکمی
کندیلکندن تخطر ایدیلر صانیرم . پایالرک ، آفوروز ایدیلن
بعضی قرالری ، و اتیقان سراینک اوکنده کونلرجه یالوارندیلر
معلومدر . سلطنت ارضیه الفا اولومشدر ؛ فقط سلطنت سماویه
هر طرفده حالا فرمانفرمادر . بونی هر کونکی معامله ده رأی العین
گورمکده یز . بو سلطنت او سلطنتلر دها تهلکلی وهر حالده
داها معمر و مستمردر ؛ فقط اونکلر مجادله نک ، انقطاعه اوغراماق
نیقی هیچ یوقدر . ع . ج .

صحت ۱۶۰ - دین و دینک نور الطبیعه اضمحلی
اقوام ایچره مشومدر و فطرت بشره ضرور .
آنحیق طبع بشره او یغون کله سیله براخلاقک ایلککنه
حکم ایدیلیرز . بو مقایسه یه کوره [یعنی بر اخلاقک
احکامیله ، طبع بشر نمایانک مقایسه سنه کوره] اگر
نوعمرک رفاه و سعادتنه مخالف بولورساق بو اخلاقی
رد ایدرز . دینی و دینک فوق الطبیعه اخلاقی صورت
جدیده تدقیق و تفکر دن کچیرن ، امین بر ال ایله منافع
ومضراتی طارنان کیم اولورس ، اولسون قانع اولاجاقدر ، که
دین ده ، اخلاقی ده نوع بشرک منافعنه مضردر ، یاخود
دوغرودن دوغروییه بشرک طبعنه مخالفدر .

« ای اهالی ، سلاح باشنه ! اللهکیزک دعواسی
موضوع بخندر . الله تجاوز اولوندی : دین تهلکه ده درا
وورک دینسرلکه ! کفره ! الحاده ! »

اهالی نک هیچ بر زمان هیچ برشی آکلامادیلر
بو مدهش کله رک فسونکار قوتیله راهلر ، عمومیتله
روحانیلر ، هر زمان ملتلی آفاقلاندیرماق ، قرالری
تختلرندن ایندیرمک ، داخلی حربلر آتشله مک ،
انسانلری بری بریله بوغاز بوغاز کتیرمک وضعیتده
بولوندیلر . غضب سماوی بی تحریک و یر یوزنده بوقادار
تخریبات ایقاع ایتیش اولان مهم شیلر تصادفاً تدقیق
ایدیله حک اولورس ، کورولور ، که کندیلر ده آکلاشامایان
بر قاج الهیانجی نک مجنونانه تخیلاتی و غریب فرضیاتی
یاخود رهبانک مدعیاتی جمعیتک بتون رابطه لرینی قیرمش
ونوع بشری کندی قاننه وکوز یاشلرینه مستغرق
قیلمشدر . [۶]

[۶] (مهلیه) نک بو سوزی بانا (حربک آلوی) عنوانلی
شو قطعه می خاطر لاتبور :

« زنداوستا » ، « هرمن » ، « اهرمن » سنک ،
« وهدا » ، « تورات » انجیل ، « فرقان » سنکدر ؛
آغلیان ، قانایان ، ای بشر ، سندن ،
بو کوز یاشی سنک ، بوقان سنکدر . ع . ج .

۱۹۲۱ حیران

عوام فریب [DéMagogue] لرك حصوله كتيديكلى و كتيه بيله چكلى تأثيراتى اى دوشونمشرميدر ؟ ا كزى يامش اولدوقلى وجهله بر حكومتى اغتشاشه اوغرا تاق خصوصنده آكلاشسه لردى بو مقدس واعظلى نه تخرىباته باعث اولمازلردى ا كثر ملتلى ايچون خدالرينه عبادت قادار آغير ويقيم هيچ برشى يوقدر . هر طرفده ، بونلرك خدالرينك نماينده لرى دولته ايلك صفى اشغال ايمككه قالمازلر ، جميتك اموالك الك واسع بر قسمنه تصرف ايدرلر و مدينه داشلرينك اوزه رينه على الدوام ويركى وضع ايتك حقنه مالك بولونورلر .

« ذات اجل واعلا » نك بونماينده لرينك ، جمعيت دن ايتديكلى عظيم استفاده لر مقابلنده ، خلقه حقيقى نه فوائد تأمين ايدرلر ؟

اهاليدن آديقلى ثروت لر ، نعمتلر بدلى اولاراق اولره سرلردن ، فرضيه لردن ، تشريفاتلردن ، اينجه سؤاللردن ، قورنازجه مسئله لردن ، ا كثر يا دولتلرك ينه اهالى نك قانريله تأديه ايميه مجبور اولدوقلى نهايت سز تراعلردن غيرى برشى ورييورلر ؟

مبحث ۱۶۳ — دين ، اخلاقى فليحه اوغرائير .

اخلاقك الك متين استقداى كچين دين ، يرينه — عقل سليمه آشكار بر صورتده مخالف اولدينى ايچون — هيچ بر كيمسه طرفدن متينانه ايناييله مايان خيل سائقلر ، عقل ايرمن خيال خاملر اقامه ايتك اوزه حقيقى سائقلى اخلاقدن نزاع ايدر . هر كس ، جزالانديران و مكافاتلانديران برالله صاعلام بر صورتده ايناندينى بزه تأمين ايدر ؟ هر كس بر جهنمك و بر جنتك وارلغنه قانع اولدينى سويلر : بونكله برابر ، بوفكرلرك ، انسانلرى داهسا اى قيلديغنى ياخود بونلردن چوغنك ذهنده الك خفيف منفعتلره دنك كلديكى كوربيورمى يز ؟ هر كس اللهك حكملرندن ، جزالردن چوق قورقديغنى سويلر و انسانلرك حكملرندن جزالردن قورتولاجاقلرينه امين بولوندينى زمان هر كس احتراصاتنه تابع اولماقده تردايتمز . غير مرئى قدرت لر قورقوسى مرئى قوتلر قورقوسى قادار نادراً قوتلى اولور . غير معلوم ويا اوزاق عقوبتلر

بر حكمدار ايچون بخورده وضع بر ايتك يعنى دينك تأييد ايتديكى تعديانى اصلاح ايتك ايسته مك قادار هيچ برشى تهلكلى دكلدر . حقوق الهيه يه ، راهبلىنك امتيازلىنه املاك و عقارلىنه ، مصونيتلىنه دوقونولدينى زمان اولدينى قادار هيچ بر زمان الله غضبه كلز !

انسانلرك مابعدالطبيعى ملاحظلىرى ، تعميرديكرله دينى اجتهادلرى . سیرتلى اوزه رينه ، آنجاچ بوملاحظلىرى بواجتهادلرى منفعتلرينه موافق كوردوكلى زمان تأثير ايدر . ا كثر يا مقاومت ايتديكلى ، مخالفت ايتديكلى سلطنت روحانيه قارشيسينده بر چوق حكمدارلرك طور و حر كترلى قادار بو حقيقى مقنع بر صورتده اثبات ايدن برشى يوقدر . دينك اهميت و حقوقنه قانع بر حكمدار ، بودينك روحانيلرينك امرلىنى حرمتله قبول ايميه و بو امرله بالذات الوهيتك امرلى نظريه باقايه وجداناً مجبور دكليدر ؟ بر زمان اولدى ، كه حكمدارلر واهالى ، داهها زياده منطقى و سلطنت روحانيه نك حقوقنه داهها زياده قانع اولدقلردن هر مناسبتله سلطنت روحانيه ترك نفس ايديور و اولك كوله لرى اوليورلر و اونك اللرنده مطيع بر آلتدن باشقا بر شى اوليورلردى : بو مسعود زمان آرتق يوقدر . بعضى كره الك صوفو حكمدارلرك كنديلرينه اللهك ناظرلى نظريه باقازرك هر تشبثلرينه مخالفت ايتديكى گوروليور . تقواى دينى ايله تماماً متقى و ياخود اللهى ايچون حرمتله مشحون اولان بر « مونارك » راهبلىنك حضورنده دائماً سجده حالنده بولونماق و اولره كنديسنك حقيقى حكمدارلى نظريه باقايه ايجاب ايدردي . كره ارض اوزه رنده ، « ذات اجل و اعلا » نك قدرت و شوكتيله بوى اولچم بيله چك بر قدرت و شوكت وارميدر ؟

مبحث ۱۶۴ — عبادت Gulte لر ، آغير و اكتر ملت لر ايمونه يقيمدرلر .

تبعه لرينك باطل اعتقادلىرى دوام ايتديرمكده كنديلرينى منفعتدار كورن حكمدارلر ، ايسته ديكلرى وقت سويله مك و الله نامه ، بر چوق مليون تبعه نك احتراص آتشلرينى آلونديرمك حقنه مالك اولان ممتاز

خلق اوزه رینه، دیکیل بردار آغاچنده یاخود بر مصلوبک
تشکیل ایتدیکي نمونه عبرت دن دها آز تأثیر اجرا ایدر.
قرنادن همان هیچ بر کیمسه یوقدره، که اللهم غضبندن
قورقوسی، اقدیسنک کوزندن دوشمک قورقوسی قادر
اولسون . بر معاش ، بر عنوان ، بر شرید . . جهنمک
عذابلرینی ، جتنک ذوقلرینی اونودورمایه کفایت ایدر.
بر قادینک نوازشلری ، دائماً « ذات اجل و اعلا » نک
تهیدلرینه هر کون غلبه ایدر . کبار بر ذات اوزه رینه ،
بر لطیفه ، بر مضحکه ، بر ظریف سوز دینک بوتون
قورقونج خبرلرندن بوتون وعیدلرندن دها زیاده تأثیر یاپار.
الوهیق ، [الوهیتک غضبی] تسکین ایتمک ایچون
ای بر [۵] Peccavi نک کفایت ایتدیکي بزه تأمین
اولونمازی ؟ بونکله برابر بو ای Peccavi نک نام بر
صمیمتله سویلدیکي کورولمز ، هر حالده بیوک خرسزلرک،
حق اولورکن ، غصباً قازانمش اولدوقلرینی بیلدیکلری
اموالی اعاده ایتدیکلری پک نادر کورولور . انسانلر ،
ابدی آتشلره ، بو آتشلره قارشى کنیدلرینی تأمین
ایده مه دیکلری تقدیرده ، معروض اولاجاقلرینه شبهه سز
قانع بولونورلر .

فقط

Il est avec le ciel des acco modements

اللهه تألیف بین یوللری واردر ،

تروتلرینک بر قسمی وقف ایده رک ، بو دنیاده کسب
ثروت ایتملری طرزى حقنده پک مستریح البال اولاراق
اولمین دولاندیریجی زاهدلر پک آزدرد .

مبحث ۱۶۴ — صوفولفک مشریم نایجی

دینک و نافعیت دینک آک حرارتلی مدافعلرینک ده
تحت اعترا فنده در، که صمیمی اهدالر قادر نادر اولان
هیچ بر شی یوقدر ؛ بونا شوده علاوه اولونابیلر :
اهدالر یعنی دین قبول ایتملر [Conversions] قادر
جمعیت ایچون ثمره سز اولان هیچ بر شی یوقدر . انسانلر،
آنجا ق دنیا کنیدلرندن اوصاندینی وقت دنیادن اوصانیرلر؛
بر قادین ، دنیا آرتیق کنیدسندن خوشلانمادینی وقت ،
[۵] لایینجه برکله در، که معناسی «کناه ایشله دم» دیمکدر.

کنیدسینی اللهه ویریر . اونک ضروری ، صوفولفده ،
کنیدسینی مشغول ایدن وجاذبه لرینک خرابیتنی تضمین
ایدن بر رول بولور . قیلی قرق یاران عبادت مشغولیتلری
اونا وقت کچیرتیر . انریقهرلر، تزویرلر، وعظملر، خطابه لر،
مذمتلر ، دین غیرتکشلکی [Le zèle] اونا صوفولر
زمره سی ایچنده شهرت و حرمت قازانماق واسطه لری ویریر.
صوفولر اللهک و راهب لرینک خوشنه کیتمک استعدادینه
مالک ایسه لر ، جمعیتک خوشنه کیتمک و یاخود جمعیه
فائده لی اولماق استعدادنده دکلدرلر . دین بر صوفو ایچون
بتون احتراصلرینی ، ضرورینی ، کچمسزلکنی، غضبی،
انتقامی ، صبر سزلغنی ، قویروق آجیلرینی اورتمک
وبونلری محق کوسترمک ایچون بر پرده در . صوفولق ،
[زاهد] کنیدسینه مستبدانه بر فائیت طاقینر، که صمیمیت
والفتدن ملایمتی ، شفقتکارلنی و نشه یی طرد ایدر ؛
باشقالرینی سانسوره ایتمک پروفان Profane لری [یعنی
صوفو ، زاهد اولمایانلری ، غیر مؤمنلری] اللهک اک
بیوک شان و جلالی نامنه یاقالاماق ، پارچالاماق حقنی
کنیدینه ویریر . [۵]

زاهد اولماق، صوفو اولماق و حیات اجتماعی به مقتضی
هیچ بر فضیلت و یا صفته مالک اولماق پک معتاددر .

مبحث ۱۶۵ — حیات اخروی پک مورودیتنی فر صه ایتمک
انسانه ایچونه نسبه بخشدر نه اهداقه لازم در .

جمعیتلرک حضوری ایچون حیات عقبی عقیده سنک
عظیم اهمیت اولدینی تأمین اولونور ؛ ظن اولونور که بو
عقیده اولماق سزین ، دنیاده ، انسانلر آرتق ای حرکت
ایتمک ایچون سائقلره مالک بولونمازلر . کره ارض
اوزه رنده اطوار و حرکاتی طرزینک ناصل اولماق لازم
کلدیکنی هر عقلی باشنده بولونان انسانه حس ایتدیرمک
ایچون اخافلره ، ماصالره نه احتیاج واردر ؛ بزی
احاطه ایدن کیمسه لرک ، تصویفه ، حرمتنه ، حسن
توجهنه مستحق اولماقده و جمعیتک تقییحنی، استحقاقلرینی
[۵] انکیزیسیون محکمه لری بومنفور و غیل حق استعمال
ایده رک یوز بیگلرجه اولاد بشری آصمش ، کسمش ، دیری
دیری آتسه آتشلدر .

یتیم علی

اڭ يانېق دويغولرله طانېدى بىلكنى
داھا ايليق بر كوكس آرايه چق چاغنده .
كنديسى بولق ايچون بتون ايسته ديكنى
چيرپىندى ياپا يالكنز حياتك قوجاغنده .

دوغدىنى كون يازېق كه غايبابتدى آناسنى ،
ياتدى قوجاغده دكل قورى مندر اوستنده .
اىكسز آلنى ايچون اومقدر ياسنى
كاناهسز كوكلجى طاتدى دوغدىنى كونده .

آنا سودى بربنه صانكه غم مىش نصيبي ،
كوزلرې نه ايركن يومدى گيتدى آناسى .
بويله غريبلىكنى بعضاً آڭلامىش كېي
ساكنله شير ايچندن ، دينهردى آڭلاماسى .

كويده برر بك اولان اشراف چو جوقلرېنك
يىدى يتيمدر ديهه صايسز سلاله سنى ،
ياغرىنك آتشنده سياه بونجقلىرىنك
فوروتدى ده ياشنى چيقارمادى سسنى .

كندىنه صيفينارق باصدى اون اوچ يىلنه ،
بعضى كويده ياناشمه ، بعضى كويده صغير تماچ .
بو آجى اميدسزلك دوقونمادى قلبنه
بىكلهدى چوق كونلر آج ، ياتدى چوق گيجهلر آج .

آجى ، قاره بر قيشك اضطرابى ايچنده
تونهدى نهوسز كېي داغده ، قووقده ، اينده .
نه بللېسز ، نه سسز اونوتدېردى نامى ...
صكره .. جوابسز قالدى صورانلر انجامنى .

يازين سورولر داغه يايلىدى اوبهك اوبهك ،
آغير بردومان كېي روزمارده سورونهرك .
تارلاردن داغلره اكينلر دالغولاندى ،
يانېق يانېق قواللر چوبان علىنى آندى ...

سليميه : ۲۳ / مائس / ۹۲۷

عزيز بىرچ

وانفعالى جلبدن اجتناب ايتمكده بيوك فائده من اولديغنى
هر برىز كورمىورمى يز؟ برضيافتك ، برصحبتك ، برزيارتك
مدتى نه قادارقىصه اولورسه اولسون بو ضيافتده ، بو صحبتهده ،
بوزيارتهده هر كس كندى نفسى ايچون وباسقالرى ايچون
ادبياته ، خوش اينده رول اوينا ما ايسته مزى ؟ اكر
حيات بر كچيددن باشقا برشى دكلسه ، بو كچيدى آسان
قيلمايه غيرت ايدلم ؟ بزمه برابر يولجلىق ايدنلره قارشى
رعائتده قصور ايدرسهك بو كچيد آسان اولماز ، امن وسلامتله
وقوع بولماز .

مظالم حوليالريله حزن انكيز بر صورتده مشغول اولان
دين ، انسانى آنجاق بر حاجى اولاراق تصوير ايدر ؛ بوندن
شونتيجه يي چيقارير ، كه داھا امين بر صورتده سياحت
ايتك ايچون انسان يولجلىق يالكنز يامالى ، تصادف ايتديكى
حظوظاتدن واز كچملى ، يولك يورغونلقلرېنى و جان
صيقينديلرېنى تسكين ايدم بيله جك اكلنجهلرلدن نفسى
محروم ايتمليدر . « ستويك » ومغموم بر فلسفه ، بعضاً
بزه ، دين قادار آز معقول نصيحتلر ويرير ، فقط داھا
معقول بر فلسفه بزي حيات يوللرى اوزه رينه كلنر
صاچايه ، بويوللردن ماليخوليلارى و « پانيك » قورقورلى
دفع ايتمه يه ، منفعت من اقتصاسى اولاراق سياحت ارقاداشلر مزله
متحد بولونمايه ، اكلنر با معروض بولونديغمز مزاحم
و مشكلاتى نشئلر و ناموسكارانه اكلنجهلرله اونوتمايه
دعوت ايدر ؛ بو معقول فلسفه بزه حس ايتديرير ، كه
يولجلىغىمزى خوش و منشرح بر صورتده ياماق ايچون
بالذات كندى مزه مضر اولاييله جك شيلردن اجتناب
ايتمه مز و بزي يول ارقاداشلر مزك نظر نده منفور قىلاييله جك
شيلردن بيوك بر اهتمام ايله قاچامز اقتصا ايدر .

دوام ايدم جك

فلسفه عوالم

تيتزه تير ضربه سى هر ذره يي كور جلاذك :
ديكله صحرالى ، عمانلرى فرش و عرشى ؛
تولومك بسته سنه كفته يايار زور حيات
چالينير سور مسافانده مام مارشى .

[« حيات » دن] عبدالله مودت